

TRẦN THỊ TỔ OANH

MODULE TH

42

**THỰC HÀNH GIÁO DỤC
KĨ NĂNG SỐNG
TRONG MỘT SỐ HOẠT ĐỘNG
NGOẠI KHOẢ Ở TIỂU HỌC**

A. GIỚI THIỆU TỔNG QUAN

HĐGD tăng cường giáo dục KNS là những cơ hội để HS được trải nghiệm, được thực hiện những hiểu biết về KNS của mình trong cuộc sống, được tiếp nhận các cảm xúc liên quan đến KNS. Tuy nhiên, HĐGD tăng cường KNS chỉ đạt hiệu quả khi GV biết cách thiết kế, tổ chức và quản lí các hoạt động này theo đúng yêu cầu.

HĐGD tăng cường giáo dục KNS dựa vào cách tiếp cận tương tác, tích cực và tham gia với các đối tượng khác nhau (bạn học, cùng tuổi, khác tuổi...) trong những tình huống có vấn đề.

Module này sẽ làm rõ cách thiết kế các HĐGD tăng cường giáo dục KNS (xác định mục tiêu, cách chuẩn bị, các hoạt động, các phương pháp và kĩ thuật, cách lựa chọn nội dung và cách đánh giá) và minh họa bằng những thiết kế theo từng lứa tuổi và loại hình HĐGD.

B. MỤC TIÊU

- Biết soạn kế hoạch bài dạy thể hiện rõ việc tăng cường giáo dục KNS cho HS tiểu học qua các hoạt động ngoại khoá.
- Phân tích, đánh giá được một số kế hoạch bài dạy đã thiết kế và đề xuất cách điều chỉnh.

C. NỘI DUNG

1. Tìm hiểu nội dung và hình thức HĐGD cấp Tiểu học.
2. Thiết kế HĐGD.
3. Phân tích thiết kế hoạt động.
4. Giám sát, kiểm tra, đánh giá hoạt động.
5. Kiểm tra, đánh giá.

Nội dung 1

TÌM HIỂU NỘI DUNG VÀ HÌNH THỨC HOẠT ĐỘNG GIÁO DỤC CẤP TIỂU HỌC

Anh/ Chị hãy đọc những thông tin được cung cấp dưới đây:

1. Nội dung hoạt động giáo dục

HĐGD ngoài giờ lên lớp được quy định 4 tiết/tháng và bắt buộc có trong Chương trình cấp Tiểu học. Tuy nhiên, hiện nay ở tiểu học chưa có cuốn tài liệu hay sách giáo khoa nào chính thức có nội dung về HĐGD ngoài giờ lên lớp. Hàng năm với cấp Tiểu học, Bộ Giáo dục và Đào tạo mới chỉ có hướng dẫn, chỉ đạo tổ chức HĐGD ngoài giờ lên lớp trong công văn về việc triển khai nhiệm vụ năm học. Trên cơ sở đó, các sở và phòng giáo dục và đào tạo sẽ cụ thể hoá bằng công văn hướng dẫn tổ chức HĐGD ngoài giờ lên lớp cấp Tiểu học cho từng năm học.

- * Các HĐGD trong trường tiểu học có những nội dung sau:
 - Chủ đề môi trường (biến đổi khí hậu, sử dụng tiết kiệm năng lượng, xây dựng trường xanh, sạch, đẹp, xây dựng lối sống tiết kiệm, chia sẻ, tương thân, tương ái, tìm hiểu về môi trường thiên nhiên và mối quan hệ giữa các sinh vật trong hệ sinh thái...);
 - Chủ đề đền ơn đáp nghĩa (chăm sóc các gia đình có công với cách mạng, các bà mẹ Việt Nam anh hùng...);
 - Chủ đề nhân đạo (ủng hộ các bạn vùng cao, các bạn vùng bị thiên tai lũ lụt, các bạn có hoàn cảnh khó khăn);
 - Chủ đề liên quan đến lễ hội (Tết Trung thu, Tết Nguyên đán, Giỗ tổ Hùng Vương...);
 - Giáo dục về quyền trẻ em;
 - Giáo dục phòng chống HIV/AIDS, ma túy và các tệ nạn xã hội;
 - Giáo dục trật tự an toàn giao thông;
 - Hoạt động nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện, rèn luyện KNS cho HS;
 - Những hoạt động hưởng ứng phong trào “Xây dựng trường học thân thiện, học sinh tích cực”, “Vì cổng trường bình yên”;
 - Những hoạt động phục vụ nhiệm vụ chính trị – xã hội của địa phương và đất nước; những HĐGD thể chất, giáo dục quốc phòng và an ninh, văn hoá, văn nghệ, biển đảo Tổ quốc em...
- * Có thể phân loại HĐGD như sau:

- Hoạt động chính trị – xã hội;
- Hoạt động văn hoá nghệ thuật;
- Hoạt động vui chơi, giải trí;
- Hoạt động thể dục, thể thao;
- Hoạt động tiếp cận khoa học, kĩ thuật;
- Hoạt động lao động công ích.
- ...

Tháng	Chủ đề	Các hoạt động gợi ý
9	Mái trường thân yêu của em	<ul style="list-style-type: none"> - Thi giới thiệu về trường của em. - Chúng em vẽ về mái trường thân yêu. - Vui Trung thu.
10	Vòng tay bạn bè	<ul style="list-style-type: none"> - Trò chơi “Kết thân”. - Kể chuyện về tấm gương bạn tốt. - Cùng hát với bạn bè.
11	Biết ơn thầy giáo, cô giáo – Tôn sư trọng đạo	<ul style="list-style-type: none"> - Giao lưu với các thầy cô các thế hệ. - Vẽ tranh về chủ đề thầy cô giáo của em. - Hội vui học tập. - Làm thiệp chúc mừng thầy cô. - Chúng em hát về thầy cô giáo.
12	Uống nước nhớ nguồn	<ul style="list-style-type: none"> - Tìm hiểu về các vị anh hùng dân tộc. - Viết thư cho các chiến sĩ ở biên giới, hải đảo. - Chúng em học tập theo tác phong anh bộ đội. - Thăm các gia đình thương binh, liệt sĩ, các bà mẹ Việt Nam anh hùng ở địa phương. - Kỷ niệm ngày toàn quốc kháng chiến, ngày thành lập quân đội nhân dân Việt Nam.
1	Ngày Tết quê em	<ul style="list-style-type: none"> - Làm bưu thiệp chúc Tết. - Kể chuyện món ăn ngày Tết quê em. - Phiên chợ quê. - Những phong tục ngày Tết. - Những bức tranh dân gian ngày Tết. - Hội mừng xuân. - Trò chơi dân gian.

2	Em yêu Tổ quốc Việt Nam	<ul style="list-style-type: none"> - Thi hùng biện “Mời bạn về thăm quê tôi”. - Tham quan một di tích lịch sử, di tích văn hoá ở địa phương. - Trò chơi “Du lịch vòng quanh đất nước”.
3	Yêu quý mẹ và cô giáo	<ul style="list-style-type: none"> - Trò chơi “Giúp mẹ việc gì?”. - Tổ chức ngày hội chúc mừng cô giáo và các bạn gái. - Tổ chức nữ sinh thanh lịch.
4	Hoà bình và hữu nghị	<ul style="list-style-type: none"> - Thi tìm hiểu về ngày 30/4. - Chúng em hát về hoà bình, hữu nghị. - Ngày Hội hoá trang. - Tìm hiểu về ngày giỗ Tổ.
5	Bác Hồ kính yêu	<ul style="list-style-type: none"> - Nghe kể chuyện về tám gương đạo đức Bác Hồ. - Múa hát mừng sinh nhật Bác. - Chúng em viết về Bác Hồ kính yêu. - Chia tay nghỉ hè.

* Dựa trên nội dung của một số HĐGD ngoài giờ lên lớp hiện nay, có thể xây dựng một số nội dung phù hợp với HS như sau:

- **Bác Hồ kính yêu:**

Tóm tắt nội dung: Chào mừng ngày sinh nhật Bác Hồ, nhà trường làm tập san với chủ đề về Bác, tổ chức các hoạt động chào mừng ngày sinh của Bác, tham quan nhà Bác.

- **Mùa hè vui khoẻ:**

Tóm tắt nội dung: Mùa hè năm nay rất nóng, nhiệt độ tăng cao rất dễ gây ra những ảnh hưởng xấu đến sức khoẻ. Tổ chức các hoạt động nhằm tìm hiểu cách tổ chức cuộc sống trong mùa hè có hiệu quả, cơ thể luôn khoẻ mạnh. Tổ chức dã ngoại khu sinh thái “Em là nông dân”.

- **Bảo vệ hành tinh xanh:**

Tóm tắt nội dung: Môi trường xung quanh em ngày càng trở nên ô nhiễm và gây ảnh hưởng xấu đến sức khoẻ con người. Tổ chức các hoạt động tìm hiểu nguyên nhân gây ô nhiễm môi trường, tổ chức tuyên truyền và thực hiện những hành động cụ thể để bảo vệ môi trường.

- Thành phố mến yêu:
Tóm tắt nội dung: Tổ chức hoạt động tìm hiểu về thành phố trong quá khứ, hiện tại và tương lai.
- Ăn uống lành mạnh:
Tóm tắt nội dung: Tìm hiểu cách lựa chọn thực phẩm lành mạnh và những ảnh hưởng của lựa chọn loại thực phẩm này đến sức khoẻ của chúng ta. Tự xây dựng các thực đơn cho các bữa ăn hằng ngày của gia đình.
- An toàn giao thông:
Tóm tắt nội dung: Hiện nay vấn đề an toàn giao thông của thành phố đang là vấn đề quan tâm của toàn xã hội. Tìm hiểu về tác hại của việc không tham gia giao thông an toàn, nêu các nguyên nhân gây ra tai nạn giao thông và đề ra biện pháp phòng tránh tai nạn giao thông.
- * Các HĐGD tự chọn là các hoạt động khác nhau tùy theo điều kiện của mỗi trường để thực hiện. Đây là hoạt động có tổ chức, có chỉ đạo, không phải là hoạt động tự do, tự phát của HS. Hoạt động này có sự định hướng tổ chức của nhà trường. Hoạt động tự chọn không bắt buộc HS thực hiện mà do sự tự nguyện, tự giác của các em. Hoạt động tự chọn đối với HS tiểu học thường gắn liền với sở thích và năng khiếu. HS có năng khiếu về một lĩnh vực nào đó nhưng không có điều kiện hoạt động để được bộc lộ ra. Cho nên có thể nói hoạt động tự chọn sẽ giúp cho các em có điều kiện để thể hiện mình và phát triển năng khiếu.
Hoạt động tự chọn giúp cho HS tiểu học bước đầu định hướng được một số năng khiếu và một số kỹ năng (chưa phải là định hướng nghề nghiệp). Nội dung hoạt động tự chọn nhằm hướng HS tìm hiểu một nội dung học tập, một lĩnh vực kiến thức để góp phần giúp các em rèn luyện kỹ năng và tạo hứng thú trong học tập. Những kỹ năng, kiến thức được rèn luyện thông qua hoạt động tự chọn sẽ giúp HS củng cố, phát triển thêm trong giờ học tập ở trên lớp, giờ sinh hoạt tập thể...

2. Hình thức hoạt động giáo dục và các bước tổ chức

2.1. Hình thức hoạt động giáo dục

- Tham quan:
 - + Di tích văn hoá – lịch sử (đền chùa, bảo tàng...).
 - + Các khu thiên nhiên (rừng, công viên...).
 Tham quan tìm hiểu các địa điểm liên quan đến chủ điểm: thăm doanh trại quân đội, thăm bảo tàng dân tộc, thăm lăng Bác, thăm khu du lịch sinh thái, thăm các trại dành cho trẻ có hoàn cảnh đặc biệt.

- Cắm trại (kỷ niệm ngày thành lập Đội Thiếu niên Tiền phong Hồ Chí Minh...).
- Làm báo tường, tập san chuyên đề...
- Triển lãm (các sản phẩm tự làm...).
- Tuyên truyền về sách, về môi trường...
- Hội diễn văn nghệ: Các hoạt động văn nghệ trong trường tiểu học có các hình thức sau:
 - + Sinh hoạt văn nghệ trong các buổi sinh hoạt lớp, chi đội.
 - + Biểu diễn văn nghệ trong các buổi sinh hoạt đầu tuần.
 - + Sinh hoạt văn nghệ theo các chủ đề lịch sử – xã hội.
 - + Trong các buổi sinh hoạt văn nghệ HS biểu diễn các bài hát, đọc thơ, đóng kịch, đọc các câu đố, trình diễn các điệu múa hay điệu nhảy, biểu diễn nhạc cụ dưới hình thức cá nhân hoặc nhóm.
- Các hoạt động thể dục thể thao trong trường tiểu học có các hình thức sau: thi Hội khoẻ Phù Đổng, đồng diễn thể dục.
- Câu lạc bộ: cờ vua, võ thuật, bóng đá, bóng rổ, vẽ, khiêu vũ, thể dục nhịp điệu...
- Hội thi.
- Điều tra.
- Chiến dịch.
- Trò chơi.

2.2. Các bước tổ chức một số hình thức hoạt động giáo dục

a) Trò chơi

* Bước 1. Chuẩn bị:

- Chuẩn bị của GV:
 - + Lựa chọn trò chơi phù hợp.
 - + Chuẩn bị phương tiện (nếu có).
 - + Lựa chọn không gian phù hợp.
 - + Huy động sự tham gia của người chơi.
- Chuẩn bị của HS:

Tùy từng trò chơi cụ thể, GV có thể yêu cầu HS chuẩn bị về phương tiện (quần áo, hộp, bút màu...) hoặc về tư liệu (thông tin bằng kênh chữ và kênh hình).

* Bước 2. Tổ chức thực hiện:

- Giới thiệu tên trò chơi, phổ biến luật chơi (nếu có).

- Hướng dẫn trò chơi.
- Chơi thử (nếu cần thiết).
- Tổ chức cho HS chơi.
- Xử lý theo luật chơi (khi cần).
- * Bước 3. Đánh giá sau trò chơi:
 - Nhận xét các đội/ nhóm thực hiện trò chơi.
 - Thảo luận về ý nghĩa giáo dục của trò chơi.
- * Ưu điểm:
 - Kích thích sự hưng phấn, tạo không khí vui vẻ, thú vị, thân thiện, hoà đồng giữa các HS. Thu hút được nhiều HS tham gia.
 - Qua trò chơi, HS có cơ hội được thể nghiệm những kiến thức, thái độ, hành vi. Chính nhờ sự thể nghiệm này, sẽ hình thành được ở các em niềm tin, những KNS đúng đắn.
 - HS được rèn luyện kỹ năng nhận xét, đánh giá. Đồng thời trò chơi giúp tăng cường khả năng giao tiếp giữa HS với HS và giữa GV với HS.
 - Giáo viên có thể thu thập được nhiều thông tin về HS trong một khoảng thời gian.

b) Hội thi

- * Mục tiêu:

Hội thi là một trong những hình thức tổ chức các HĐGD ngoài giờ lên lớp hấp dẫn nhằm lôi cuốn HS tham gia và đạt hiệu quả cao trong việc giáo dục, rèn luyện và định hướng giá trị cho tuổi trẻ. Hội thi mang tính chất thi đua giữa các cá nhân, nhóm hoặc tập thể luôn hoạt động tích cực để vươn lên đạt được mục tiêu mong muốn. Chính vì vậy, tổ chức hội thi cho HS là một yêu cầu quan trọng, cần thiết của nhà trường, của GV trong quá trình tổ chức HĐGD ngoài giờ lên lớp cho HS.
- * Cách thực hiện:

Bước 1. Xác định chủ đề, mục tiêu, nội dung hội thi và đặt tên cho hội thi.

Bước 2. Xác định thời gian và thời điểm tổ chức hội thi.

Sau khi lựa chọn chủ đề hội thi, cần xác định thời điểm tổ chức hội thi. Thời điểm tổ chức hội thi thường được chọn vào những ngày có ý nghĩa lịch sử hoặc những ngày cao điểm của một đợt thi đua, một đợt hoạt động theo chủ đề, chủ điểm hoặc những ngày kỉ niệm; hay hoạt động thi có thể được tích hợp trong một HĐGD ngoài giờ lên lớp cụ thể nào đó;...

Bước 3. Tổ chức công tác thông tin, tuyên truyền, vận động cho hội thi.

Để tổ chức hội thi đạt được mục tiêu giáo dục, cần phải làm tốt công tác thông tin, tuyên truyền. Cần phải thông báo cụ thể chủ đề, nội dung, mục đích và yêu cầu của hội thi tới toàn thể GV, HS trong lớp, toàn trường trước khi tổ chức hội thi một thời gian thích hợp để các em có thời gian chuẩn bị và luyện tập, đồng thời tuyên truyền, động viên, thu hút đông đảo HS tham gia vào hội thi.

Bước 4. Thành lập ban tổ chức hội thi.

Số lượng thành viên ban tổ chức tùy thuộc vào quy mô tổ chức hội thi. Thông thường ban tổ chức hội thi gồm có:

- Trưởng ban: Chịu trách nhiệm điều hành chung toàn bộ các hoạt động của hội thi.
- Các phó ban: Phụ trách, chuẩn bị cơ sở vật chất, kĩ thuật (thiết kế nội dung thi, các môn thi, màn trình diễn, hệ thống câu hỏi và đáp án...).

Nếu quy mô hội thi lớn (khối lớp hoặc toàn trường), có thể thành lập các tiểu ban phụ trách từng vấn đề, từng nội dung.

Bước 5. Thiết kế nội dung chương trình hội thi.

Ban tổ chức có trách nhiệm xây dựng kịch bản, nội dung, chương trình hội thi và các phương án (tổ chức hội thi) dự phòng.

Bước 6. Dự trù các điều kiện, cơ sở vật chất... cho hội thi.

Bước 7. Tổ chức hội thi:

Hội thi được tiến hành theo chương trình thiết kế đã được xác định. Thông thường, chương trình hội thi gồm những nội dung sau:

- Khai mạc hội thi: Tuyên bố lí do, giới thiệu đại biểu, giới thiệu các đội thi; giới thiệu ban giám khảo, ban cố vấn; giới thiệu chương trình hội thi.
- Phần tự giới thiệu hoặc ra mắt của các đội thi.
- Tiến hành hội thi theo chương trình.
- Trong quá trình diễn ra hội thi, nếu có những tình huống phát sinh thì ban tổ chức cần nhanh chóng hội ý để giải quyết kịp thời và triển khai phương án dự phòng một cách linh hoạt, sáng tạo, tránh để mất thời gian, ảnh hưởng đến kết quả hội thi.

Bước 8: Kết thúc hội thi.

Thông thường, hội thi có thể kết thúc bằng các nội dung sau đây:

- Công bố kết quả, tổng kết, đánh giá hội thi.

- Trao giải thưởng hội thi.
- Rút kinh nghiệm, thông báo về những công việc sắp tới, dặn dò HS...
- * **Ưu điểm:**
 - Tổ chức hội thi là một hình thức tổ chức HĐGD ngoài giờ lên lớp thực sự hấp dẫn, lôi cuốn HS tham gia một cách chủ động, sáng tạo, phát triển khả năng hoạt động tích cực và tương tác của các em;
 - Góp phần đáp ứng nhu cầu văn hoá môi cho HS, bồi dưỡng cho các em động cơ học tập tích cực, kích thích hứng thú trong quá trình nhận thức. Hội thi là điểm thu hút tài năng và sức sáng tạo của HS.
- * **Hạn chế:**
 - Hoạt động đòi hỏi có sự chuẩn bị trước và công phu về chương trình, nội dung, nguồn lực người và kinh phí nhất định cho trang trí, phần thưởng... Do đó cũng gây những tốn kém nhất định cho lớp, cho trường. Nếu hội thi được tổ chức theo quy mô toàn trường thì sẽ không tạo được điều kiện cho nhiều HS tham gia, vì mỗi lớp chỉ có thể cử một đội thi với số lượng HS hạn chế...
 - Là một phương pháp tích cực nhưng nếu lạm dụng nó cũng dễ gây nhàm chán cho HS, do vậy cần phối hợp với các phương pháp khác để hoạt động đa dạng, sinh động hơn và hiệu quả hơn.
- * **Một số lưu ý:**
 - Để hội thi đạt kết quả giáo dục mong muốn, người GV cần nắm chắc các nội dung cơ bản của hoạt động, trên cơ sở đó vận dụng linh hoạt, sáng tạo vào thực tiễn HĐGD ngoài giờ lên lớp của nhà trường.
 - Hội thi nên vận dụng theo quy mô lớp và có kết hợp với các phương pháp khác để hoạt động phong phú hơn, thu hút được nhiều HS tham gia hơn, nhờ đó hiệu quả giáo dục sẽ cao hơn.

c) Câu lạc bộ

- * **Mục tiêu:**

Câu lạc bộ là hình thức tổ chức HĐGD ngoài giờ lên lớp nhằm rèn luyện cho HS các kĩ năng hoạt động như: kĩ năng biết lắng nghe và biểu đạt ý kiến tranh luận, kĩ năng giao tiếp, kĩ năng trình bày... Những kĩ năng hoạt động của HS trong quá trình sinh hoạt câu lạc bộ sẽ là minh chứng cho tính hợp lí và tính hiệu quả của phương pháp này.
- * **Cách tiến hành:**
 - Bước 1. Chuẩn bị của ban chủ nhiệm câu lạc bộ: